

U.i.: „Szeretnénk megköszönni, hogy részt vettetek tanárként a Spárta-Dráma képzésen, 2007. augusztus 13. és 17. között. A DPM következő számában szeretnénk a Spártán tartott foglalkozások színes, élvezetes módon megírt, a tevékenység ismertetése mellett a tapasztalatokról is szóló foglalkozásvázlatait/beszámolóit közzétenni” ...

Gyakoroltatás és készségszintű használat

Vatai Éva

Ki vagyok, honnan jövök, mi jogon prédikálok?

A pécsi Leőwey Klára Gimnáziumban, ahol 20 éve dolgozom, a francia nyelv tanítása összeforrt a dramatikus tevékenységek alkalmazásával, illetve az öt éves kéttannyelvű képzésben résztvevő tanulók célnyelvi érettségi formájában is találkoznak a drámával:

- előkészítő év: dráma magyar nyelven, heti 1 órában
- 10-11. év: dráma francia nyelven, heti 1 órában; választható előre hozott célnyelvi érettségi
- 10-13. év: színjátszás francia nyelven

Ez utóbbtól képzésünk határozottan nyit a **színház** felé: évente több fiatal orientálódik színházi szakmák (rendező, prózai színész, dramaturg) irányába. De nem ezekről a területekről fogok beszélni, hanem az előkészítő év heti 20 órájában tanult francia nyelv oktatásáról, illetve az eközben alkalmazott dramatikus tevékenységekről, amelyek a célnyelv pontos és alapos elsajátítását hivatottak elősegíteni (az idén érettségizett az első osztályunk: minden fiatal elérte emelt szinten az ötös érdemjegyet).

Jó dolog látni azt, hogy a többnyire nulla nyelvtudással érkező fiatalok igen magas szintet érnek el, de nem is ezt az eredményt tartom a legizgalmasabbnak munkánkban, hanem a diákkal való együttműködést. Minden órára azzal a vággyal megyek be, hogy amellelt, hogy jól szeretném érezni magam, újabb pedagógiai és emberi tapasztalatokra tegyek szert. „A tanítás nevű társasjátékban ketten vesznek részt: a tanár és a tanuló. Egyik nem létezik a másik nélkül. Egymásra vannak utalva, szimbiózisban élnek. Az, aki az egyikről nem vesz tudomást, a másiktól is torz képet alkot.” – írja Medgyes Péter.⁶

Elfogadni az első látásra megváltoztathatatlanak tűnőt

Ahhoz, hogy az óráink menetébe rendszeresen beépíthessünk dramatikus tevékenységeket, néhány apróbb változtatással kell kezdenünk. A klasszikus osztálytermi elrendezés gátat szabhat lelkesedésünknek, s csak erősen behatárolt számú és típusú tevékenységet végezhetünk. Optimális esetben kialakítható az intézményben egy olyan drámás „felségterület”, ahol csak padlószőnyeg és kispárnák vannak. Ha ez kivitelezhetetlen, ajánlom a körkörös padelrendezést: fő, hogy mindenki lásson mindenkit! Vagy húzzuk a padokat a fal mellé és ülünk eléjük körbe!

Bármely dramatikus tevékenység végzésekor mindenképpen kerülendő Scrivener 13. óravezetési hibája⁷: mivel alapvetően a nyelvvel dolgozunk, könnyen eshetünk abba a hibába, hogy a nyelvhelyességre és a nyelvi pontosságra figyelünk, ahelyett, amit a diák valójában mond. El kell fogadnunk, hogy a dramatikus tevékenységek során más hibajavítási technikákat kell alkalmaznunk, mint a klasszikus nyelvi órán. *Kerülendő az osztályozás, a közvetlen javítás és a megoldások minősítése.*

Csak bizonyos akaratátviteli technikák elsajátítása után kezdjük játékba: a boltoni „A”-típusú dramatikus tevékenység **sok energiát** szabadít fel a fiatalokból, és ennek mindenképpen a nyelvtanulás malmára kell hajtania a vizet! Mivel általában kreatív tevékenységekről van szó, ne sürgessük a fiatalokat! Tekintsük a **csend** az óra természetes részének!

Nem árt, ha rendelkezünk egyes tanári kvalitásokkal, mert egy dramatikus tevékenységeken alapuló óra megszervezése – tekintve, hogy interaktív és improvizatív – nagy odafigyelést igényel. Az alábbi három *tanártípus* közül nyilvánvaló, hogy melyik hasonlít leginkább a jó drámatanárra:

- **Magyarázó:** magyaráz, gyakran előadást tart, a diákok általában csupán jegyzetelnek, nem vesznek részt aktívan a folyamatban
- **Bevonó:** aktívan használja a tanítási folyamatot segítő módszereket és technikákat. Igyekszik bevonni a diákat, azonban mindig kezében tartja az irányítást.

⁶ Medgyes Péter – Major Éva: A nyelvtanár – A nyelvtanítás módszertana (Corvina, 2004)

⁷ Scrivener: Learning Teaching (Heinemann, Oxford, 1994)

- **Tudatosá tevő:** elég magabiztos ahhoz, hogy a felelősséget megossa a diákokkal vagy olykor átadja nekik. Sokszor háttérbe húzódik és csak tanácsadóként vesz részt az órában.

Dramatikus tevékenységek – de miért?

A nyelvtani-fordításos módszert felváltó direkt módszer a célnyelven való gondolkodást preferálja. A tanár és a diák partnerek, együttműködésük sokkal bensőségesebb és nyitottabb: közös munkájukba tökéletesen beleférnek a dramatikus tevékenységek. Színesebbek lesznek az órák, gördülékenyebb a közös munka. A klasszikus jegyadáson kívül olyan motivációt visz az órába, amely észrevétlenül is teljesítményre sarkallja a fiatalokat: a játék örömét.

Emellett tagadhatatlan még *fejlesztő hatásuk*.

Mit fejleszthetünk dramatikus tevékenységekkel?

Természetesen sok mindent. Olyan *nyelvi és nem nyelvi kompetenciákat*, amelyek elengedhetetlenek az intenzív nyelvtanulás során a nyelv elsajátításához (ritmusérzék, koncentráció, kreativitás, hallás, bizalom, együttműködés stb.)

A közvetlen nyelvi fejlesztési célok a következők:

Kiejtésjavítás

Elhanyagolt terület. Tíz-tizenkét éves kortól az agykéreg plaszticitása csökken, s emellett megszilárdul az artikulációs bázis. A francia nyelv különleges hangjainak (uvuláris r, félhangzók, nazálisok) pontos elsajátítása igen nagy gondot okoz.

Szókincsbővítés és nyelvtani szerkezetek alkalmazása

Egy új szót, nyelvi szerkezetet a tanuló három szakaszban sajátít el:

- bemutatás – megértés
- gyakorlás – beépítés
- alkalmazás – készségszintű használat

Dramatikus tevékenységeket a szavak és nyelvtani szerkezetek gyakoroltatása és készségszintű használata céljából vezethetünk be.

Beszédértés, beszédkészség, kommunikáció fejlesztése

A hallottak lényegének megértése a cél. E területek fejlesztésére számos lehetőséget nyújtanak a dramatikus tevékenységek, hiszen a gesztusok használata mellett a célnyelv a fő csatorna. A beszédre az ötleteken alapuló tevékenység motivál. Dramatikus tevékenységek során sokkal nagyobb esélyünk van arra, hogy az a fiatal is aktívan részt vegyen az órában, amelyik hallgat, mert motivált az ötletgyűjtésre, s a többiek ötleteinek megértésére.

Írásbeli szövegalkotás fejlesztése

Mindamellert, hogy a tanár tudatában van annak, melyek a jó szöveg kritériumai (szintaxis, nyelvtan, helyesírás, felépítés), e tevékenységek során lehetőséget teremt a fiataloknak arra, hogy kreativitásukat megmutatva kis csoportokban dolgozzanak együtt. Az így született munkák javítása külön történet: időigényes és diszkrét munkát igényel. Én általában az összeszedett – a közös munka hevében sok rontással, áthúzással létrehozott – „műveket” rögtön gépbe írom javított formában, s a következő órán már a javított változattal folytatjuk a munkát.

Hogyan csoportosítjuk a dramatikus tevékenységeket?

Maradjunk a klasszikus boltoni csoportosításnál! Felmerülhet az is, hogy MIT fejleszt az adott tevékenység, s porciózhatunk úgy, hogy hány nyelvi óra után alkalmazható a tevékenység. Ez utóbbit azért tartom elhanyagolhatónak, mert a játékok és gyakorlatok szinte minden esetben adaptálhatók a fiatalok nyelvi szintjéhez.

Az órák során „A” és „D”-típusú tevékenységekkel foglalkozom, illetve ezekhez ajánlok feladatokat. Először néhány olyan játékot és gyakorlatot mutatok be, amelyek a nyelvtanulás kezdetén is beilleszthetők a nyelvi órába, majd két minta-szöveget, amelyek feldolgozásáról a hallgatók tartanak ötletbörzét, hogy lássák, mekkora lehetőségek rejlenek egy ilyen kis szövegben. Az előadás végén – ha marad időm – elmondom, hogyan dolgoztam fel én magam a szövegeket.

A) Játékok és gyakorlatok

Névtanulós

Mondd a neved csak magánhangzós vagy csak mássalhangzós változatát! Gyakori mondással tanítsd meg a többieknek! Nem baj, ha mindenki egyszerre beszél. Hangosan ismételjük el mindannyiunk nevét! Járjunk a térben, s ismerkedjünk nevünk ejtésével, illetve a másik nevének ismétlésével! (Az artikuláló szervek bemelegítésére szolgáló gyakorlat.)

Oui – Non

(A zipp-zapp-boing játék változata.) Körben állunk:

- *Oui* – jobbra taps
- *Non* – visszafordít, s ellentétes irányba megy a kör a következő oui-ig
- *Plus lentement* – lelassít s szembe dob
- *Bof* – gyorsan helycsere, majd a bof-ot kimondó jobbra indít oui-val

Szivárvány

(ld. DPM 32. sz. 45-48. o.)

Kontraszt-játék

(ld. DPM 32. sz. 45-48. o.)

Le/la/les voilà – Merci beaucoup

A körben álló egy tetszőleges helyzetet ajánl egy tárgy vagy információ átadása kapcsán. (*Le voilà.*) Akinek odaadja/elmondja, megmutatja, reagál a körben állóra. (*Merci beaucoup.*) Aztán ő megy be a körbe, s ugyanezt teszi egy más szituációban. A szöveg kötött, a helyzet választható.

Csúsztatott párbeszéd

(ld. DPM 32. sz. 45-48. o.)

Számjátékok

Brook-féle számozás
Roi-juge (Király-bíró)
Párbeszéd számokkal
Pouette-pouette (Bumm)
Csúsztatott számsorok

Testrészek

Mondd-mutasd!

Egymással szemben áll két játékos, s az egyik rámutat egy testrészére, s mond egy másikat. A másik a kimondott testrészt mutatja, de másikat mond.

Összeragadós

(ld. DPM 32. sz. 45-48. o.)

Az én városom (45 perces gyakorlat)

(ld. DPM 32. sz. 45-48. o.)

Párbaj

Közkedvelt játék szókinccsfejlesztéshez. A tanár kijelöli a párbaj terepét: ez olyan, mint egy tenispálya. Fő, hogy a játékosok csak verbálisan „bánthassák egymást”. A meccs lehet egyéni vagy páros. A fegyver: pl. gyümölcsnevek vagy számok. Ezekkel a két fél sértegetheti egymást, de csakis ezekkel. Egy név nem hangozhat el kétszer. A tanár jelöli ki a győztest: azt, akinek sikerült a koncentrációból kibillenteni a másikat (pl. úgy, hogy az elneveti magát vagy nem jut eszébe több név).

Csók: anyu!

Egy hűtőszekrényre tetszőleges üzeneteket helyezhetünk el egy család tagjainak nevében. Minden kis csoport 3-3 üzenetet ír. A család négy tagú (*apa-anya-nagyfiú-húg*).

Az üzenetek alapján állításokat fogalmazunk meg a családról és megpróbáljuk a családtagok portréját illetve szokásait rekonstruálni. (Fogalmazás: Mit csinálna ez a család egy kiránduláson, karácsony este, vasárnap stb.?)

Mi lenne, ha.....?

Az ismert játék igen hasznos a 2. si-s szabály gyakoroltatására.
(*S'il était fleur, il était rose.*)

Beszél a tárgy

Egy képzeletbeli tárgy vagyok. Elmesélem, hogyan készítették, hogyan használnak, hogyan bánnak velem. A többiek megpróbálják kitalálni, mi vagyok. Kiváló játék a passif gyakoroltatására.

D) Dráma

Az idegen nyelvi drámapunka mindig a szöveg szemantizálásával kezdődik, melynek során az adott szavakat, kifejezéseket mindenki számára érthetővé tesszük, illetve meggyőződünk arról, érthetőek-e. Ez képezi a „nyelvi közös tudást”. A továbbiakban két szöveg feldolgozásával kapcsolatban rendezünk ötletbörzét:

Mit tudnánk kezdeni a szöveggel drámás eszközök bevezetésével?

Drámajáték nyelvi középszinten

Bankrablás

Belép egy idős hölgy a bankba. Kis szürke sapkát visel fekete kabáttal és ezüst brossal. A pénztárhoz megy, előhúzza egy pisztolyt és arra szólítja fel a pénztárost, hogy adja oda a pénzt. Hátrálva kimegy, de a kijáratnál már várják a közben riasztott rendőrök. A rendőrségen elmeséli, hogy olyan kevés a nyugdíja, hogy még ennivalóra sem telik. A bankrablást unokája játékpisztolyával követte el.

Drámajáték emelt szinten

A fal

Volt egy titokzatos fal egy falu körül. Ha valaki felmászott rá, hogy megnézzék, mi van odaát, elmosolyodott és ahelyett, hogy leszállt volna, átugrott a túloldalra. A falusiak nagyon szerették volna tudni, mi van a fal mögött, s mitől maradnak ott, akik meglátják, annak ellenére, hogy mindenük megvan a faluban. Elhatározták, hogy valaki felmászik a falra, de előtte vastag kötelet kötnek a lábára, így majd nem tud átugrani a látottak hatására. Így is tettek. Egy ember felmászott, s erősen tartották. Átnézett és széles mosoly jelent meg az arcán, le akart ugrani, de a többiek, akik már nagyon kíváncsiak voltak rá, hogy mit lát, visszarántották.

A legnagyobb meglepetésükre ez az ember soha többé nem szólalt meg. (*Osho nyomán*)

Übű király előadás múcsenyi gyerekek előadásában, rendező: Palkó Pál. *Trencsényi Imre felvétele*